

УД К 65.011.4 (477.54)

АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Герашенко Інна Миколаївна, аспірант кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємств, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

В літературі виділяють такі зовнішні фактори, як: екологічні, соціальні та політичні; та внутрішні: фактори науково-технічного рівня, фактори технології виробництва, трудові ресурси та фактори організаційно-економічні.

Політичні фактори носять винятково зовнішній характер стосовно підприємства. Підприємство не може впливати на даний вид факторів, може тільки адаптуватися до зміни зовнішньої політичної ситуації.

Демографічні фактори відносяться до середовища непрямого оточення. Але їх ні в якій мірі не можна вважати другорядними для підприємства, тому що демографічні процеси стосуються всього суспільства в цілому. Досить важливими факторами є структура населення, рівень народжуваності, смертності й т. д.

Екологічні фактори, з *одного боку*, характеризують вимоги екологічного законодавства й рівень забруднення зовнішнього середовища відходами даного підприємства, а з *іншого боку* – витрати, пов'язані з виконанням екологічних норм і вимог.

До науково-технічних відносяться фактори, що відображують стан і динаміку науково-технічного прогресу на підставі синтезу досягнень у галузях науки, техніки й технології. У сучасних умовах надзвичайно важливий розвиток науки й техніки, тому що суспільство й економіка зокрема вже давно перейшли на процес інтенсивного розвитку. Реалізація науково-технічного потенціалу вимагає значних капіталовкладень і завжди існує ризик недоодержання прибутку [1–5].

Наступним видом є технологічні фактори. Технологія є одночасно внутрішньою змінною й зовнішнім фактором великого значення. За допомогою вдалих технологічних нововведень досягається ефект виготовлення конкурентоспроможного продукту з меншими витратами. Очевидно, що орга-

нізації, які мають справу безпосередньо з технологією високого рівня, наукомісткі підприємства, повинні швидко реагувати на нові розробки й самі пропонувати нововведення. Однак сьогодні, щоб зберегти конкурентоспроможність, всі підприємства повинні бути інформовані, принаймні, про ті розробки, від яких залежить ефективність їхньої діяльності. Крім того, для перемоги своїх конкурентів важливим є факт нерозголошення проектів технологічних нововведень. Тут так само, як й у попередньому виді факторів, присутня проблема значних капіталовкладень.

Вид організаційно-економічних факторів є найбільш значимим для підприємства, тому що дані фактори відображують перетворення в організаційній структурі підприємства й функціональних областях діяльності з метою адаптації до динамічного зовнішнього середовища. Значною перевагою організаційно-економічних факторів на фоні розглянутих видів факторів є менш значні капіталовкладення, тому що в цьому випадку відбувається перетворення й удосконалення наявної структури й функцій, а не побудова спочатку. Крім переваги по матеріальних витратах, немаловажним фактом є відносно короткий інтервал часу на реалізацію формування конкурентоспроможності з урахуванням даного виду факторів. Виходячи із цих міркувань, даний вид факторів конкурентоспроможності був обраний автором як об'єкт дослідження.

Так як підприємство є соціально-економічною системою відкритого типу, центральною ланкою будь-якої організації є люди (трудоий колектив) зі своїми потребами, інтересами й проблемами. Соціальні фактори відображують стан і динаміку соціальних процесів як на макро-, так і на мікроекономічному рівні. Людина, з *одного боку*, є виробником, з *іншого* – споживачем виготовлених благ. Дуже важливо раціонально стимулювати персонал підприємства для підвищення ефективності його функціонування. Крім того, будь-яке виробництво повинне бути орієнтоване на споживача [7–10].

Проаналізуємо фактори конкурентоспроможності підприємства за допомогою літературних джерел, для того щоб дізнатися, які з них найбільш вагомі (*табл. 1*).

За результатами таблиці можна зробити висновок, що найбільш вагомими є внутрішні фактори, а саме фактори науково-технічного рівня, трудові ресурси та фактори організаційно-економічні.

Проаналізуємо більш детально організаційно-економічні фактори конкурентоспроможності підприємства (*табл. 2*).

Таблиця 1

Фактори конкурентоспроможності підприємства

Фактори		4	8	6	3	5	Питома вага	Ранг
внутрішні	науково-технічного рівня	+		+	+		60%	1
	технології виробництва	+		+			40%	2
	трудові ресурси	+	+		+		60%	1
	організаційно-економічні	+	+		+		60%	1
зовнішні	екологічні			+			20%	3
	соціальні					+	20%	3
	політичні		+				20%	3

Таблиця 2

Аналіз літературних джерел відносно організаційно-економічних факторів конкурентоспроможності підприємства

Організаційно-економічні фактори	1	2	3	4	7	8	10	11	12	13	14	9	Питома вага, %	Ранг
конкуентоспроможність продукції	+	+	+	+		+	+		+	+			66,67	1
ефективність виробничо-господар. дія-ті			+	+	+	+		+		+		+	58,33	2
ефективність управління		+	+	+	+	+		+					50,00	3
продуктивність використання ресурсів	+	+			+	+					+	+	50,00	3
формування нових ринків		+					+		+	+			33,33	4
потенціал підприємства	+	+	+		+								33,33	4
економічність		+						+			+	+	33,33	4

Найбільш вагомими є перші чотири показника, тому в подальшому слід приділити особливу увагу саме їм.

Література

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 416 с.
2. Бурр В. Концепция устойчивого конкурентного преимущества // Проблемы теории и практики управления, №3. – 2003.
3. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация. Монография. – 2-е изд., стереотипное. – Луганск: Издательство Восточно-украинского национального университета имени Владимира Даля, 2004. – 320 с.
4. Иванов Ю. Б. Конкурентоспособность предприятия в условиях формирования рыночной экономики: Монография. – Х.: РИО ХГЭУ, 1997. – 246 с.
5. Койн К., Субманьян С. Как упорядочить процесс разработки стратегии // «Экономические стратегии». – Т.3, №4. – 2001. – С. 83-90.
6. Нонака И., Текеучи Х. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 384 с
7. Отенко И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия. Научное издание. – Харьков: Издательство ХНЭУ, 2004. – 216 с.
8. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Соцэкгиз, 1962. – 424 с.
10. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА-М. – 2000. – 312 с.
11. Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с.
12. Хэмел Г., Прахалад К., Томас Г., О’Нил Д. Стратегия гибкости / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2005. – 384 с.
13. Шинкаренко В. Г., Бондаренко А. С. Управление конкурентоспособностью предприятия. – Харьков: Изд-во ХНАДУ, 2003. – 186 с.
14. Экономическая стратегия фирмы: Учеб. пособие / Под ред. А. П. Градова. – 3-е изд., испр. – СПб.: Спец-Лит, 2000. – 589 с.

УДК 65.01

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД У ПОЯСНЕННІ ДЖЕРЕЛ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Гребешкова Олена Миколаївна, к. е. н., доцент, доцент кафедри стратегії підприємств ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», e-mail: grebeshkova@gmail.com

Визначальні тенденції постіндустріальної економіки знаходять прояв у наростанні гіпердинамічності, непередбачуваності та прихованому характері змін бізнес-середовища, трансформації структури ресурсів, необхідних для забезпечення високого конкурентного статусу економічних організацій у бік зростання вагомості нематеріальної (переважно інтелектуальної) їх складової. Ці процеси обумовлюють активний науковий пошук у напрямку розроблення та впровадження адекватних цим умовам управлінських концепцій та механізмів, здатних забезпечити господарюючим суб'єктам завчасне розпізнавання можливостей з метою отримання економічних вигід у майбутньому.

Останніми роками у теорії та практиці стратегічного управління набуває поширення запропонований Дж. Барні ресурсний підхід (англ. *Resource-based view*), в основу якого покладено ідею про «внутрішнє» походження розбіжностей конкурентних статусів фірм, що ґрунтуються на унікальних комбінаціях їх матеріальних і нематеріальних ресурсів. З позицій цього підходу успіх фірми у конкурентному середовищі залежить від її здатностей до створення відносно стійких та складно імітованих конкурентами конфігурацій стратегічно важливих ресурсів та компетенцій [1].

Динамічний напрямок ресурсної теорії стратегічного управління наголошує на необхідності розвитку організаційних здатностей, знань та компетенцій підприємства. Проте механізм їх виявлення, ідентифікації та комбінування складових елементів залишається маловивченим.

У трактуванні Д. Тіса [2] динамічні здатності фірми включають чотири організаційних вміння: 1) рутинізовані процеси *управління інноваціями та змінами*; 2) бізнес-інтуїцію та бачення, необхідні для *створення нових бізнес-моделей*; 3) механізми *прийняття вірних інвестиційних рішень*, що